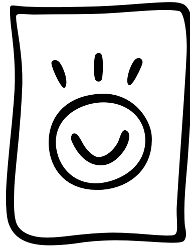
Tokipono

La lingvo de bono

Sonja Lang

Tradukis el la angla
Spencer van der Meulen

La originalan anglan eldonon kontrolis Christopher Huff (*jan Kowisi*), Matthew Chisholm (*jan Matejo*), Joop Kiefte (*jan Mimoku*), Michael Everson, Aaron Chapman (*jan Alono*), John Clifford (*jan Kipo*), Matthew Martin (*jan Mato*), Bryant J. Knight (*jan Pije*), Robert Warnke (*jan Lope*), Sam Brenner (*jan San*), Kobi Kai Calev (*jan Ka*), Nizar Habash (*jan Nisa*) kaj Paul Swift (*jan Po*).

La esperantan tradukon faris Spencer van der Meulen (*jan Pensa*), kaj ĝin provlegis Sonja Lang (*jan Sonja*), Stephan Schneider (*jan Tepan*), kaj Robin van der Vliet (*jan Lopin*). La antaŭparolon sur paĝo 9 tradukis Sonja Lang.

La bildstriojn sur paĝo 77 faris Russ Williams. La ilustraĵojn sur paĝo 105 faris Yara Hindawi. La kaligrafiaĵojn en *sitelen sitelen* sur paĝoj 78 ĝis 84 faris Jonathan Gabel.

La kantotekston *ale li pona* sur paĝo 95 verkis Joop Kiefte (*jan Mimoku*). La rakonton *jan lawa Oliki* verkis Eŭgeno (*soweli Elepanto*) surbaze de *Песнь о вещем Олеге* verkita de Aleksandr Puŝkin. La poemon *Ho, mia kor'* sur paĝo 98 verkis L. L. Zamenhof, kaj ĝian tradukon *a, pilin mi o* verkis Spencer van der Meulen (*jan Pensa*). La poemon *kiwen walo* sur paĝo 99 verkis *jan Kapilu*, kaj la tradukon sur paĝo 100 faris Spencer van der Meulen (*jan Pensa*), Kiah Morante (*jan Kaja*) kaj Sonja Lang (*jan Sonja*).

Bazita je la germana eldono de Julius Strake (*jan Juli*) el 2021.

ISBN: 978-94-6437-609-8

memore al
Rick Miller
(jan Wiko)

Esperanto

Tiu ĉi dosiero estas kolekto de ĉiuj paĝoj el la libro *Tokipono: La lingvo de bono* de Sonja Lang (ISBN: 978-94-6437-609-8), kiuj estas uzeblaj sub permesilo de Krea Komunaĵo. Mi publike disponebligas ilin, por ke oni povu pli facile uzi la permesilojn por krei novajn verkojn. Fine de la dosiero estas detala listo de atribuoj kaj permesiloj.

Rimarku ke paĝoj 1-8 kaj 148-149 de la libro (koresponde al paĝoj 1-8 kaj 74-75 en ĉi tiu PDF) estas nun uzeblaj per CC0 1.0, kun permeso de ĉiuj rajtohavantoj. En ĉi tiu dokumento estas ankaŭ listo de ĉiuj piednotoj en la libro, kiu estas uzebla per la permesilo CC BY 4.0.

English

This file is a collection of all pages from *Tokipono: La lingvo de bono* by Sonja Lang (ISBN: 978-94-6437-609-8) that are available under a Creative Commons license. I make them freely available to make it easier for people to use the licenses to make new works. At the end of the document is a detailed list of credits and licenses.

Note that pages 1-8 and 148-149 of the book (corresponding to pages 1-8 and 74-75 in this PDF) are now available under CC0 1.0, with permission from all rights holders. In this document there is also a list of all footnotes from the book, which are made available under the license CC BY 4.0.

Enhavo

Antaŭparolo al la esperanta eldono

Meze de la jaro 2022, mi ĝojas finfine povi prezenti esperantan version de la unua oficiala libro de Tokipono, ok jarojn post la originala anglalingva eldono. Ĝi estas rezulto de delonga amikeco kaj reciproka intereso inter la anoj de Esperantujo kaj Tokiponujo.

Kvankam Tokipono ne estas esperantido, mi dirus, ke je pluraj flankoj ĝi estas preskaŭ kiel ido de Esperantujo. La lingvo estas kreita de esperantisto, kaj ŝi lasis klarajn spurojn de la lingvo internacia en sia eta kreaĵo. Krome, dum la plejmulto de ĉirkaŭ 20 jaroj da ĝisnuna historio de la lingvo, granda parto de novaj lernantoj de Tokipono estis esperantistoj, kiuj aŭdis pri la lingvo de aliaj esperantistoj. Ili multe kontribuis al la frua kresko de la lingvo. Amiko de mi iam duonŝerce rimarkis, ke Tokipono estis kvazaŭ minoritata lingvo de Esperantujo.

Post longa flegado de entuziasmaj esperantistoj, nuntempe la tokipona komunumo multe kreskas kaj maturiĝas, postlasis sian dependecon de la plej granda planlingvo, kaj iĝis kredeble la due plej uzata planlingvo en la interreto. En unu jaro la tokiponistaro kreas pli da rakontoj, poemoj, tradukoj, artaĵoj kaj muziko[1]ol ĉio, kio ekzistis en Tokipono, kiam la unua oficiala libro publikiĝis.

Kun tiu kresko de la komunumo venas ankaŭ plimaturiĝo de la lingvo mem. Ekzistas sufiĉe granda kerno da spertaj parolantoj, tiel ke nun eblas per diskutado kaj reciproka influo atingi nivelon de kompreno kaj sperto pri la lingvo, kiun neniu atingis antaŭe. Mi ofte vidas aplikojn de la lingvo, kiujn antaŭ nur kelkaj jaroj mi opiniis tute neeblaj en la limigoj de Tokipono.

[1]Ligiloj al kelkaj rekomendindaj ekzemploj de tiaj tokiponaĵoj estas troveblaj sur la oficiala retpaĝo de Tokipono: *https://tokipona.org*

Por dokumenti tiajn evoluojn Sonja Lang decidis eldoni duan oficialan libron de Tokipono en 2021, kies titolo estas *Toki Pona Dictionary* (tokipona nomo: *lipu ku*). En la komenca parto de la libro ŝi skribis:

> "Pasis sep jaroj ekde la eldono de la unua oficiala libro. Tokipono estas vivanta lingvo, do ankaŭ *Tokipono: La lingvo de bono* estu vivanta dokumento. Mi donu kelkajn klarigojn, korektojn kaj kritikojn."

En ĉi tiu eldono vi trovos ĉiujn tiujn rimarkojn de Sonja en piednotoj, markitaj per la vorto *ku* (kiu signifas "interagi kun la libro *Toki Pona Dictionary*").

Mi aldonis pli da "*ku*-a enhavo" al la libro, por ke esperantistoj ne maltrafu la plej bonajn partojn de la dua oficiala libro de Tokipono, kiu estas havebla nur en la angla. Sur paĝo 148 estas listo de la plej oftaj kaj konindaj vortoj el la vortara parto de *lipu ku*, kiuj ne estas instruitaj en ĉi tiu libro, kaj sur paĝo 99 estas unu el la du belaj originale tokiponaj poemoj, kiuj estas presitaj en la dua libro.

Mi ankaŭ verkis tokiponigon de fama zamenhofa poemo, kolektis du pliajn tekstojn verkitajn de esperantistaj tokiponistoj, kaj en kelkaj lokoj mi aldonis pli da klarigaj piednotoj, kiuj espereble estos utilaj aŭ interesaj al vi.

Mi esperas, ke ĉi tiu libro povu helpi vivteni longedaŭran amikecon inter la du planlingvaj komunumoj, al kiuj mi apartenas, kaj kiuj estas karaj al mi. Sed eĉ pli mi esperas, ke la ĉarma, eta lingvo de ĉi tiu libro povu doni ankaŭ al vi iom da amuziĝo kaj "poneco".

o pona!

jan Pensa

Antaŭparolo

Mi komencas per la nomo de Dio.

mi open lon nimi sewi.

Vi tenas la libron de Tokipono!

sina pu a!

Kial estas Tokipono? En la pasinteco, mi volis scii la sencon de ĉio per malmultaj vortoj.

toki pona li tan seme? tenpo pini la mi wile sona e kon ale kepeken nimi lili.

Mi kontemplis mian animon. Mi lernis multajn lingvojn. Mi amuziĝis. Mi kreis simplan sistemon de komunikado. Ĝi bonigis miajn pensojn.

mi lukin e kon mi. mi kama sona e toki mute. mi musi. mi pali e nasin toki lili. ona li pona e toki insa mi.

Mi eldonis mian lingveton al la publiko en retejo en la pasinteco. Eta komunumo aperis. Ĝi amas Tokiponon.

mi pana e toki lili mi tawa jan ale lon ilo lipu lon tenpo pini. kulupu lili li kama. ona li olin e toki pona.

Per ĉi tiu libro, mi esperas prezenti la finan formon de Tokipono. Ĉi tiel mi uzas Tokiponon.[2]

pu la mi wile pana e selo pini pi toki pona. nasin ni la mi kepeken toki pona.

Sonja

jan Sonja

[2] *ku*: Ĉi tiu libro servas kvazaŭ momentfoto kaj referenco pri la maniero, kiel unu grava homo uzis Tokiponon en unu grava tempopunkto. Ĉi tiu bazo venas kun la invito en leciono 19. "Jen via vico nun. Amuziĝu. Kreu, ludu, kaj estu *pona*!"

Kio estas Tokipono?

Simpla kaj natura

Multaj modernaj lingvoj estas plenplenaj je malsimplaj manieroj por esprimi la plej simplajn aferojn. Ĉu geologo ne estas simple "homo de tera scio"? Kaj ĉu ekzistas utila diferenco inter anglaj vortoj kiel "big", "large" kaj "huge"?

Tokipono estas lingvo, kiu dispecigas malsimplajn ideojn al siaj plej bazaj elementoj. Se oni malsatas, oni "volas manĝi". Instrui estas "doni scion". Tiel oni povas ege malmultigi la vortostokon kaj gramatikajn strukturojn, kiuj necesas por diri tion, kion oni volas diri.

Simpligu viajn pensojn. Malpli estas pli.

Koncepto

Tokipono estas semantike, leksike kaj fonetike minimumisma. La plej simplaj kaj la plej malmultaj partoj estas uzataj por atingi la plej grandan efikon. La tuta lingvo uzas nur 120 vortojn kaj 14 literojn de la alfabeto.

Ĉiu vorto estas zorge elektita por kovri larĝan kampon de signifoj. Ekzemple, *kili* signifas iun ajn frukton aŭ legomon, inkluzive de rapoj, kumkvatoj, kaj eĉ beroj de ruĝa vakcinio. *lipu* povas esti ĉia ajn dokumento, ĉu presita libro, poŝtkarto aŭ argiltabulo. *jan* povas referi al ĉia ajn persono, sendepende de tio, ĉu tiu estas islamano aŭ ateisto, nigrulo aŭ blankulo, riĉulo aŭ malriĉulo.

Je multaj flankoj Tokipono similas al piĝina lingvo. Kiam homoj el malsamaj kulturoj devas interkomuniki, ili devas atenti la elementojn, kiuj estas plej universalaj en la homa spertaro.

Tokipono prezentas vojon por semantika plisimpligo. Same kiel oni povas skribi la matematikan frakcion $4/8$ ankaŭ kiel $1/2$, oni povas rafini siajn pensojn al la plej bazaj unuoj por eltrovi la veran signifon de aferoj. Oni povas kompreni malsimplajn ideojn laŭ la malgrandaj partoj, el kiuj ili konsistas.

Ĉie en la lingvo rimarkeblas fundamenta ideo de boneco. La esprimo por amiko signifas laŭvorte “bona homo”. Feliĉo estas “bona sento”. *toki pona* mem signifas “bona lingvo” aŭ “simpla lingvo”.

Kvankam la vortostoko kaj gramatiko estas tre simplaj, la lingvo ja havas kelkajn esencajn sintaksajn regulojn por kunteni frazojn. Ekzemple, la partikulo *li* apartigas la subjekton disde la verbo.

Limigoj

Pro tio, ke Tokipono estas tiel ĝenerala kaj malpreciza, la lingvo ofte ne kapablas distingi pli subtilajn nuancojn de signifoj. Ekzemple, oni esprimas ĉiajn speciojn de birdoj per la sama vorto *waso*, kio forigas la neceson de centoj da vortoj en la vortostoko. Tamen, pro tio oni ankaŭ ne plu kapablas distingi inter agloj kaj kokoj. La plej proksimaj tradukoj povus eble esti "forta birdo" (*waso wawa*) kaj "malsprita birdo" (*waso nasa*).[3]

Tokipono havas sufiĉe mallarĝan kampon de utiloj. Kvankam estas tre facile mediti kaj komuniki honestajn pensojn kaj ĉiutagaĵojn en Tokipono, ne eblas traduki kemian lernolibron aŭ leĝan dokumenton al la lingvo sen grandaj perdoj. Tiaj tekstoj estas produktoj de la kompleksa moderna socio, en kiu ni vivas, kaj ili ne taŭgas por ĉarma lingveto kiel Tokipono.

Kiel arta lingvo kun limigita esprimkapablo, Tokipono ne strebas esprimi ĉiujn etajn erojn kaj nuancojn de homa komunikado. Sed malgraŭ tio, la rezultoj atingeblaj per tiom malmultaj elementoj montriĝas tre interesaj, aŭ eĉ spirite komprenigaj.

Se nacia lingvo kiel la angla estas kiel dika romano, Tokipono estas kiel hajko.

[3] Noto de la tradukinto: Krom la ĉi tie menciitaj tradukoj, *Toki Pona Dictionary* proponas ankaŭ *waso alasa* ("ĉasanta birdo") por aglo, kaj *waso moku* ("manĝaĵa birdo") kaj *waso pi pana sike* ("glob-dona (ov-dona) birdo") por koko.

Avantaĝoj

Se oni ekzercas sian menson per pensado en Tokipono, tio povas doni pli profundajn komprenojn. Se multaj problemoj en la vivo fontas el nia troa pensado, Tokipono povas forfiltri la bruon kaj montri al la kerno de aferoj. Multajn el ĉi tiuj principoj inspiris la Daŭdeĝingo, kiu instruas "Ĉu vi kapablas inklinigi vian menson ĉesi vagadi kaj sekvi la originalan Unuecon?"

Ekzemple, kio estas "malbona amiko"? La tokipona esprimo por amiko estas *jan pona*, laŭvorte "bona homo". Oni rapide konscias, ke malbona amiko estas memkontraŭdiro. Aliekzemple, la vorto *wile* signifas kaj "bezoni" kaj "voli". Tio helpas al oni kongruigi siajn dezirojn kun siaj efektivaj bezonoj.

Tokipono estas tre dependa de kunteksto. Laŭ la vidpunkto de pasaĝero, aŭto povus esti *tomo tawa* (moviĝanta ĉambro). La stiranto eble vidus ĝin kiel *ilo tawa* (moviĝilo). Se vi transiras la straton kaj – bum! – aŭto trafas vin, ĝi povus esti *kiwen tawa* (moviĝanta malmolaĵo).

Parolantoj kaj aŭskultantoj komprenas la signifon de vorto per ĝia kunteksto. Tokipono instigas al plenatenteco. Iĝu tute konscia pri la nuna momento.

Parto 1
Lecionoj

Leciono 1: Literoj kaj sonoj

Tokipono uzas nur 14 literojn de la alfabeto.

a e i j k l m n o p s t u w

Vokaloj

Estas kvin vokaloj, kiujn oni elparolas same kiel en Esperanto.

skribmaniero	fonetika simbolo (por lingvistoj)
a	[ä]
e	[e̞]
i	[i]
o	[o̞]
u	[u]

Konsonantoj

Tokipono havas naŭ konsonantojn. La literoj *p t k m n s l j* sonas same kiel en Esperanto. La tokipona litero *w* sonas kiel *ŭ*, sed malkiel en Esperanto ĝi aperas nur je la komenco de silabo.

Tokipono estas pardonema lingvo. Pro tio, ke ĝi havas nur malmultajn sonojn, la lango povas esti pli libera. Ekzemple, se iu dirus *dogi* anstataŭ *toki*, la elparolo daŭre estus akceptebla.

Oni ĉiam akcentas la unuan silabon de la vorto. Elparolu tiun silabon iomete pli laŭte, pli longe, aŭ per iomete pli alta tono. Atentu pri tio, ke la akcento estas malsama ol en Esperanto, se vorto havas pli ol du silaboj. Ekzemple, oni elparolas la vorton *kalama* kiel "KA-la-ma", kaj ne kiel "ka-LA-ma".

Oni skribas tokiponajn vortojn per minuskloj (malgrandaj formoj de literoj), eĉ je la komenco de frazo.

Ekzercoj

Voĉlegu ĉi tiujn vortojn. Se vi parolas la anglan, eble vi povas diveni, de kiuj anglaj vortoj ili devenas.

1. *jelo*
2. *jaki*
3. *ken*
4. *mun*
5. *mani*
6. *wan*

Voĉlegu ankaŭ la sekvajn vortojn. De kiuj esperantaj vortoj ili devenas?

a. tenpo
b. ijo
c. suno
ĉ. tomo
d. selo
e. pona

La solvoj troveblas sur paĝo 69.

Leciono 2: Vortoj kaj frazoj

Vortoj

SUBSTANTIVOJ [4]

ijo	io, objekto, afero, estaĵo
jan	persono, homo
kili	frukto, legomo
lipu	dokumento
meli	virino, ino
ni	ĉi tio, tio
soweli	besto, surtera mamulo

Gramatiko

Substantivo estas vorto por persono, loko, objekto aŭ afero. En Esperanto substantivoj havas la finaĵon "-o".

En Tokipono oni povas fari simplan frazon per tiu ĉi modelo:

SUBSTANTIVO + *li* + SUBSTANTIVO.
ijo li ijo.
Io estas io.

[4] *ku*: La libro instruas vortojn per vortospecoj kaj ekzemplaj tradukoj, kiuj estas facile rekoneblaj por lernantoj, kiuj parolas Esperanton, ekz. substantivoj, adjektivoj, verboj. Pli profunda analizo de Tokipono malkovras, ke modelo kun enhavovortoj kaj partikuloj (inter aliaj) povus esti pli taŭga aŭ ekzakta. Por unu tia ekzemplo (anglalingva), serĉu "Toki Pona Analysis: Parts of Speech" de u/pisceyo (kala kala) en Reddit.

Memstara substantivo ne estas singulara aŭ plurala. La vorto *meli* povas signifi kaj "virino" kaj "virinoj".

Tokipono ne uzas artikolojn kiel la esperanta vorto "la". La vorto *jan* povas signifi kaj "persono" kaj "la persono", depende de la situacio.

Ekzemploj

1. *ni li jan.*
   Tio estas persono.
2. *ni li kili.*
   Jen banano.
3. *lipu li ijo.*
   Libro estas objekto.
4. *jan li meli.*
   La persono estas virino.
5. *soweli li ijo.*
   Bestoj estas estaĵoj.
6. *meli li jan.*
   Virinoj estas homoj.

Traduku

1. Io estas io.
2. Tio estas libro.

3. La virino estas persono.
4. Homoj estas estaĵoj.
5. La urso estas ino.
6. Fragoj estas objektoj.
7. Jen peco da papero.

La solvoj troveblas sur paĝo 69.

Leciono 3: Substantivoj kaj adjektivoj

Vortoj

SUBSTANTIVOJ

telo	akvo, likvo
tomo	domo, konstruaĵo, ĉambro

ADJEKTIVOJ

lili	malgranda
pona	bona, simpla, amika, afabla
suli	granda

Gramatiko

Adjektivo estas vorto, kiu priskribas substantivon. En Esperanto adjektivoj havas la finaĵon "-a". Ĉi tio povas esti kompleta frazo:

> SUBSTANTIVO + *li* + ADJEKTIVO.
> *ijo li pona.*
> Io estas bona.

Oni povas ankaŭ aldoni adjektivon post substantivo por priskribi ĝin. En Tokipono la substantivo estu unua: ĝi estas tio, pri kio ni parolas. La adjektivo estu dua: ĝi donas pli specifajn informojn pri la substantivo.

SUBSTANTIVO + ADJEKTIVO

tomo suli "granda domo" palaco	*jan pona* "bona homo" amiko
meli lili "malgranda virino" knabino	*telo suli* "granda akvo" maro

Atentu pri tio, ke ne estas libera vortordo, kaj ke la sinsekvo de adjektivoj estas inversa kompare kun la plej ofta sinsekvo en Esperanto. Ofte okazas, ke eblas traduki du tokiponajn vortojn per nur unu vorto en Esperanto.

Oni povas ankaŭ uzi duan substantivon, kiu rolas kiel adjektivo. Tio estas simila al ŝanĝi la finaĵon "-o" al "-a" en Esperanto, aŭ uzi la vorton "de".

SUBSTANTIVO + SUBSTANTIVO

lipu soweli "besta libro"	*tomo meli* "domo de virino"

Ekzemploj

1. *telo li pona.*
   Akvo bonas.
2. *telo kili li suli.*
   La suko ("frukta likvo") estas granda
3. *meli li lili.*
   La virino estas malgranda.
4. *soweli lili li pona.*
   La malgranda besto estas afabla.
5. *jan ni li suli.*
   Tiu persono estas alta.

Traduku

1. La ina besto estas afabla.
2. Tio estas amiko.
3. La banĉambro ("akva ĉambro") estas malgranda.
4. Jen katido ("malgranda besto").
5. La bebo ("malgranda homo") estas ina.
6. La grandaj libroj bonas.
7. La frukto estas akvomelono.

La solvoj troveblas sur paĝo 69.

Kanto: *ale li pona*

Jen originala kantoteksto laŭ la melodio de *La Espero*, verkita de Joop Kiefte (*jan Mimoku*) el Nederlando:

tenpo pini la, mi kama sona.
tenpo ni la, mi ken sona pona.
jan li toki la, mi toki lili.
ni li tan ni: toki mi li pona.

> Antaŭe mi lernis.
> Nun mi kapablas bone kompreni.
> Se homoj parolas, mi respondas malmulte.
> Tio estas ĉar mia komunikado estas bona/simpla.

jan li toki mute la, mi tawa.
toki mi o kama ante mute.
toki mi li nasin toki pona.
nasin mi li ni: ale li pona!

> Se homoj multe parolas, mi iras.
> Mia komunikado ŝanĝiĝu multe.
> Mia parolado estas bona komunikmaniero.
> Jen mia maniero: ĉio bonas!

Rakonto: *jan lawa Oliki*

Ĉirkaŭ la jaro 900, Olego la Saĝa posedis grandan regnon en orienta parto de la slavaj landoj. Ekzistas legendo pri lia morto, pri kiu la rusa poeto Aleksandr Puŝkin baladis en la 19-a jarcento. Rusa esperantisto kaj tokiponisto Eŭgeno (*soweli Elepanto*) verkis tokiponan rerakonton de la legendo.

jan lawa ma Oliki li kama tawa utala li tawa kepeken soweli tawa. tenpo wan la ona li kama lukin e jan pi sona mute li toki e ni: "jan sona o toki e ni tawa mi: tenpo kama la mi pilin pona ala pona? mi kama moli tan seme?"

jan sona li toki e ni: "jan lawa o! sina kama suli li kama wawa. sina anpa e jan ike sina ale. sina lawa e ma e telo. jan ala li ken anpa e sina. taso sina kama moli tan soweli tawa sina ni."

soweli ni li pona tawa jan lawa Oliki. jan Oliki li pilin ike tan sona sin ni. taso ona li toki e ni tawa jan utala ona: "jan mi o pana e soweli tawa ante tawa mi. o weka e soweli ni tan poka mi. mi wile ala tawa kepeken ona. mi wile ala lukin e ona. taso mi wile e ni: ona li pilin pona."

utala li pini. tenpo sike mute li pini la jan Oliki en jan utala mute ona li moku li toki. jan Oliki li toki e ni: "soweli tawa mi li pilin pona ala pona?" taso ona li kama sona e ni: tenpo pini suli la soweli ni li kama moli...

ni li nasa mute tawa jan lawa. ona li toki e ni: "soweli mi li moli. taso mi awen lon. pakala! jan sona ni li ike li nasa! mi wile lukin e soweli moli!"

jan Oliki li tawa li lukin e soweli moli. ona li kama lon soweli ona la... a! akesi linja li lon soweli moli! ona li moku lili e jan lawa li pana e telo moli. jan lawa Oliki li kama moli tan ni a.

La landestro Olego venis al milito kaj vojaĝis per ĉevalo. Unu fojon li renkontis tre multescian homon kaj diris: “Saĝulo, diru al mi ĉi tion: Ĉu estontece mi fartos bone? Kiel mi mortos?”

La saĝulo diris: “Ho reganto! Vi iĝos grandioza kaj potenca. Vi venkos ĉiujn viajn malamikojn. Vi regos la teron kaj la maron. Neniu povos venki vin. Sed vi mortos pro ĉi tiu ĉevalo de vi.”

Reganto Olego ŝatis tiun ĉevalon, kaj li estis malfeliĉa pro tiu novaĵo. Sed li diris jene al siaj soldatoj: “Miaj homoj, donu al mi alian rajdobeston. Forigu la ĉevalon de mia apudo. Mi ne volas vojaĝi per ĝi, kaj mi ne volas vidi ĝin. Sed mi volas, ke ĝi fartu bone.”

La milito finiĝis. Kiam multaj jaroj pasis, Olego kaj liaj multaj soldatoj kune manĝis kaj parolis. Olego demandis “ĉu mia ĉevalo fartas bone?” Sed li lernis, ke tiu ĉevalo mortis antaŭ multe da tempo...

Tio estis tre stranga afero al la reganto. Li diris “Mia ĉevalo mortis, sed mi ankoraŭ vivas. Diable! Tiu saĝulo estas aĉa kaj stulta! Mi volas vidi la mortintan beston!”

Olego vojaĝis, kaj ekvidis la malvivan beston. Kiam li alvenis ĉe sia ĉevalo... ha! Estis serpento ĉe la malviva ĉevalo! Ĝi mordis la reganton kaj ellasis venenon. Reganto Olego mortis ja pro tio.

Poemo: *a, pilin mi o* (Ho, mia kor')

Mallonge antaŭ ol publikigi Esperanton en 1887, L. L. Zamenhof verkis ĉi tiun poemon:

> *Ho, mia kor', ne batu maltrankvile,*
> *El mia brusto nun ne saltu for!*
> *Jam teni min ne povas mi facile,*
> *Ho, mia kor'!*
>
> *Ho, mia kor'! Post longa laborado*
> *Ĉu mi ne venkos en decida hor'?*
> *Sufiĉe! trankviliĝu de l' batado,*
> *Ho, mia kor'!*

Jen tokipona versio de la sama poemo, kun laŭvorta traduko reen al Esperanto. La signifo estas iom ŝanĝita, por ke ĝi povu funkcii kiel memstara tokipona poemo.

a, pilin mi o tawa wawa ala,	Ho, mia koro, ne moviĝu vigle,
o awen insa a lon sijelo!	restu ja ene, en la korpo!
tan ni la lawa mi li lawa ala,	Pro tio mia kapo ne regas,
a, pilin o!	ho, koro!
a, pilin mi o! pali suli ni li	Ho, mia koro! Ĉu tiu ĉi longa laborado
ken ala ken e ni: mi kama jo	ebligos, ke mi ekhavos
e wile suli mi? o tawa lili,	mian deziregon? Moviĝu malmulte,
a, pilin o!	ho, koro!

Parto 3
Vortaroj

Mansigna Tokipono

Mansigna Tokipono (*toki pona luka*) estas silenta versio de Tokipono, kiu uzas mansignojn.[24] Tio povas esti utila, ekzemple:

- en silenta librejo aŭ preĝejo,
- dum sekretaj ninĵaj misioj,
- dum subakva serĉado de trezoroj, aŭ
- por mokinsulti rivalajn loĵbanistojn per bandaj mansignoj.

Ĉiu vorto kaj litero havas sian propran signon. Por fari frazon, faru ĉiun signon, unu post la alia, uzante la saman gramatikon kaj vortordon, kiujn vi jam konas.

Elementoj de la signoj

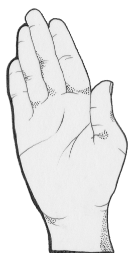
Ĉiu signo estas priskribebla per kvar elementoj:

1. formo de la mano
2. loko sur la korpo
3. orientiĝo de la manplato
4. ĉu unumane aŭ ambaŭmane

[24] *ku*: Mansigna Tokipono (*toki pona luka*) estas proponita kiel amuzaĵo por batali kun loĵbanistoj. Ekde tiam ekestis nova kaj tre *pona* projekto, Lukapono (*luka pona*), kiun *jan Olipija* inventis kiel naturalisman signolingvon uzeblan apud Tokipono. Mi rekomendas lerni Lukaponon.

Manformoj

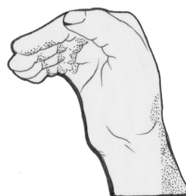
Oni uzas naŭ bazajn manformojn en mansigna Tokipono. Ĉi tiuj priskribas la dekstran manon.

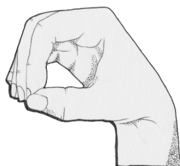
plata mano

dikfingra pugno

kurba mano

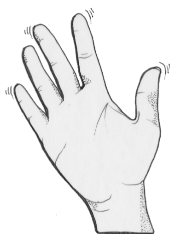
O-mano

1-mano

2-mano

skuata mano (fingroj moviĝas)

L-mano

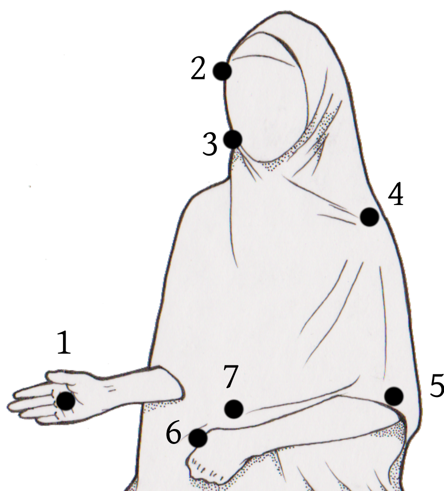

F-mano

Lokoj sur la korpo

Ĉe ĉiu signo, la dekstra mano estu en specifa loko.

1. antaŭ la brusto
2. apud la frunto
3. apud la mentono
4. ĉe la maldekstra ŝultro
5. ĉe la maldekstra kubuto
6. sur la maldekstra pugno
7. sur la ventro
8. sub maldekstra oblikva antaŭbrako (vidu la ekzemplon sur paĝo 108)

Direktoj

La plejmulto de la signoj estas priskribitaj per la direkto, en kiu la manplato de la dekstra mano indiku. Kelkaj signoj estas priskribitaj per la direkto, en kiu specifa fingro indiku.

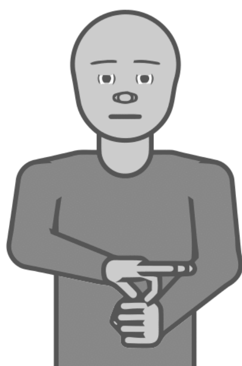
1. maldekstren
2. supren
3. malsupren
4. antaŭen
5. malantaŭen

Unu mano aŭ ambaŭ manoj

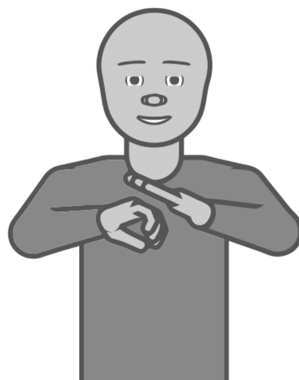
Normale, por fari mansignon oni uzu la dekstran manon en la ĝusta formo, en la ĝusta loko, kaj kun la ĝusta orientiĝo de la manplato, kiel priskribite.

Se mansigno havas la indikon “ambaŭ manoj”, metu la dekstran manon laŭ la priskribo, kaj poste spegule kopiu la signon per la maldekstra mano.

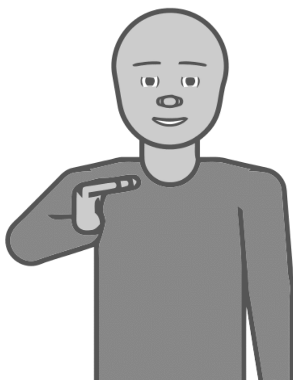
Ekzemploj

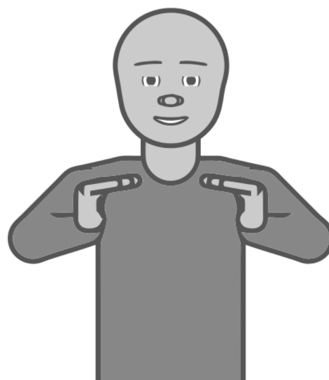
kasi
F-mano sur maldekstra pugno, manplato malsupren

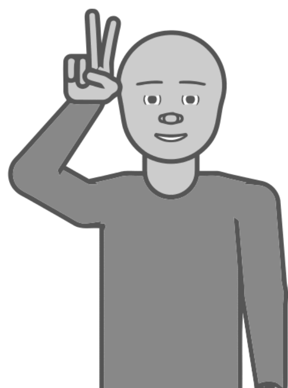
o (litero)
O-mano sub maldekstra oblikva antaŭbrako, manplato malsupren

la
kurba mano antaŭ brusto, manplato maldekstren

tomo
kurba mano antaŭ brusto, manplato maldekstren (ambaŭ manoj)

suli

2-mano apud frunto,
manplato antaŭen

Priskriboj de signoj

a	plata mano apud mentono, manplato maldekstren
akesi	2-mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malantaŭen
ala	plata mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato malsupren
alasa	1-mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato malantaŭen
ale	skuata mano antaŭ brusto, manplato antaŭen (ambaŭ manoj)
anpa	kurba mano antaŭ brusto, manplato malsupren
ante	kurba mano sur maldekstra pugno, manplato maldekstren
anu	L-mano antaŭ brusto, manplato malsupren
awen	L-mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato malantaŭen
e	plata mano antaŭ brusto, manplato malsupren
en	L-mano sur maldekstra pugno, manplato malsupren
esun	kurba mano antaŭ brusto, manplato supren (ambaŭ manoj)
ijo	dikfingra pugno antaŭ brusto, manplato malsupren, dikfingro maldekstren
ike	dikfingra pugno antaŭ brusto, manplato antaŭen
ilo	dikfingra pugno sur maldekstra pugno, manplato supren
insa	L-mano sur ventro, manplato malantaŭen
jaki	dikfingra pugno apud mentono, manplato antaŭen
jan	2-mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato malantaŭen
jelo	F-mano sur ventro, manplato malsupren
jo	kurba mano sur maldekstra pugno, manplato supren
kala	plata mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malantaŭen
kalama	skuata mano apud mentono, manplato maldekstren

kama	kurba mano antaŭ brusto, manplato malantaŭen
kasi	dikfingra pugno ĉe maldekstra ŝultro, manplato malantaŭen
ken	L-mano sur maldekstra pugno, manplato maldekstren
kepeken	L-mano sur maldekstra pugno, manplato maldekstren
kili	dikfingra pugno apud mentono, manplato maldekstren
kiwen	dikfingra pugno sur maldekstra pugno, manplato malsupren
ko	kurba mano sur ventro, manplato malsupren
kon	skuata mano antaŭ brusto, manplato maldekstren
kule	F-mano antaŭ brusto, manplato maldekstren
kulupu	2-mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato malsupren
kute	dikfingra pugno apud frunto, manplato maldekstren
la	kurba mano antaŭ brusto, manplato maldekstren
lape	plata mano apud frunto, manplato maldekstren
laso	F-mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malsupren
lawa	plata mano apud frunto, manplato antaŭen
len	kurba mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato malantaŭen
lete	skuata mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malsupren
li	plata mano antaŭ brusto, manplato maldekstren
lili	2-mano apud mentono, manplato antaŭen
linja	1-mano apud frunto, manplato maldekstren
lipu	plata mano sur maldekstra pugno, manplato supren
loje	F-mano apud mentono, manplato maldekstren
lon	1-mano sur maldekstra pugno, manplato malsupren
luka	plata mano antaŭ brusto, manplato antaŭen
lukin	2-mano antaŭ brusto, manplato malsupren
lupa	O-mano antaŭ brusto, manplato maldekstren

ma	plata mano antaŭ brusto, manplato malsupren (ambaŭ manoj)
mama	2-mano sur ventro, manplato malsupren
mani	dikfingra pugno ĉe maldekstra kubuto, manplato malantaŭen
meli	2-mano sur ventro, manplato malantaŭen
mi	dikfingra pugno antaŭ brusto, manplato malsupren, dikfingro malantaŭen
mije	2-mano sur maldekstra pugno, manplato maldekstren
moku	O-mano apud mentono, manplato malantaŭen
moli	L-mano apud frunto, manplato malantaŭen
monsi	L-mano antaŭ brusto, manplato antaŭen
mu	skuata mano apud mentono, manplato malsupren
mun	O-mano apud frunto, manplato maldekstren
musi	skuata mano apud frunto, manplato maldekstren
mute	plata mano antaŭ brusto, manplato antaŭen (ambaŭ manoj)
nanpa	2-mano antaŭ brusto, manplato malantaŭen
nasa	dikfingra pugno apud frunto, manplato antaŭen
nasin	plata mano antaŭ brusto, manplato maldekstren (ambaŭ manoj)
nena	kurba mano sur maldekstra pugno, manplato malsupren
ni	L-mano apud mentono, manplato malantaŭen
nimi	nenio sub maldekstra oblikva antaŭbrako
noka	plata mano antaŭ brusto, manplato malantaŭen
o	skuata mano antaŭ brusto, manplato malsupren
olin	skuata mano sur ventro, manplato malantaŭen
ona	1-mano antaŭ brusto, montrofingro maldekstren
open	O-mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato malsupren

pakala	dikfingra pugno sur maldekstra pugno, manplato antaŭen
pali	dikfingra pugno sur maldekstra pugno, manplato maldekstren
palisa	O-mano sur maldekstra pugno, manplato maldekstren
pan	F-mano apud mentono, manplato malantaŭen
pana	skuata mano antaŭ brusto, manplato supren
pi	O-mano antaŭ brusto, manplato antaŭen
pilin	F-mano sur ventro, manplato malantaŭen
pimeja	F-mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato malsupren
pini	O-mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato supren
pipi	1-mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malantaŭen
poka	L-mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malantaŭen
poki	O-mano antaŭ brusto, manplato malsupren
pona	dikfingra pugno antaŭ brusto, manplato maldekstren, dikfingro supren
pu	skuata mano sur maldekstra pugno, manplato supren
sama	dikfingra pugno antaŭ brusto, manplato malsupren (ambaŭ manoj)
seli	skuata mano ĉe maldekstra ŝultro, manplato malsupren
selo	F-mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malantaŭen
seme	plata mano antaŭ brusto, manplato supren
sewi	1-mano antaŭ brusto, manplato maldekstren, montrofingro supren
sijelo	plata mano sur ventro, manplato malantaŭen
sike	O-mano sur maldekstra pugno, manplato malsupren
sin	skuata mano sur maldekstra pugno, manplato maldekstren
sina	1-mano antaŭ brusto, montrofingro antaŭen
sinpin	L-mano antaŭ brusto, manplato malantaŭen (ambaŭ manoj)

sitelen	F-mano antaŭ brusto, manplato maldekstren (ambaŭ manoj)
sona	kurba mano apud frunto, manplato maldekstren
soweli	plata mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malsupren
suli	2-mano apud frunto, manplato antaŭen
suno	kurba mano apud frunto, manplato antaŭen
supa	plata mano antaŭ brusto, manplato supren (ambaŭ manoj)
suwi	2-mano apud mentono, manplato maldekstren
tan	kurba mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malantaŭen
taso	L-mano antaŭ brusto, manplato malsupren (ambaŭ manoj)
tawa	kurba mano antaŭ brusto, manplato antaŭen
telo	skuata mano antaŭ brusto, manplato malsupren (ambaŭ manoj)
tenpo	F-mano sur maldekstra pugno, manplato maldekstren
toki	kurba mano apud mentono, manplato maldekstren
tomo	kurba mano antaŭ brusto, manplato maldekstren (ambaŭ manoj)
tu	2-mano antaŭ brusto, manplato antaŭen
unpa	2-mano sur maldekstra pugno, manplato malsupren
uta	1-mano apud mentono, manplato malantaŭen
utala	dikfingra pugno ĉe maldekstra ŝultro, manplato antaŭen
walo	F-mano apud frunto, manplato malsupren
wan	1-mano antaŭ brusto, manplato antaŭen, montrofingro supren
waso	O-mano apud mentono, manplato antaŭen
wawa	dikfingra pugno sur ventro, manplato malantaŭen

weka	O-mano ĉe maldekstra kubuto, manplato malsupren
wile	O-mano sur ventro, manplato supren

Alfabeto

Por literumi propran nomon, uzu ĉi tiujn literojn. Oni faru ĉiun literan mansignon sub maldekstra oblikva antaŭbrako.

a	dikfingra pugno, manplato malantaŭen
e	plata mano, manplato malantaŭen
i kaj *j*	1-mano, manplato malsupren
k	kurba mano, manplato malsupren
l	L-mano, manplato malantaŭen
m	skuata mano, manplato malantaŭen
n	skuata mano, manplato malsupren
o	O-mano, manplato malsupren
p	F-mano, manplato malsupren
s	dikfingra pugno, manplato malsupren
t	plata mano, manplato malsupren
u kaj *w*	2-mano, manplato malantaŭen

Hieroglifoj

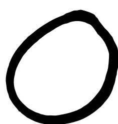
La literoj de la latina alfabeto (prezentitaj en Leciono 1) estas la plej ofta kaj oportuna maniero por skribi Tokiponon. Ekzistas ankaŭ la ornama skribsistemo *sitelen sitelen*, farita de Jonathan Gabel. (Ekzemploj troveblas sur paĝo 78.)

En ĉi tiu sekcio mi prezentos simplan hieroglifan sistemon, kiu nomiĝas *sitelen pona*. Oni skribas ĉiun tokiponan vorton per unika logogramo aŭ simbolo.

a	*akesi*[25]	*ala*	*alasa*
ale	*anpa*	*ante*	*anu*
awen	*e*	*en*	*esun*

[25]Noto de la aŭtorino: Kvarpiede estas pli ĉarme:

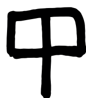

ijo

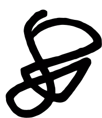
ike

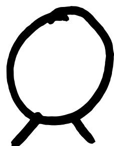
ilo

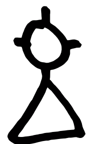
insa

jaki[26]

jan

jelo

jo

kala

kalama

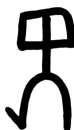
kama

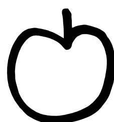
kasi

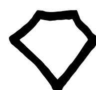
ken

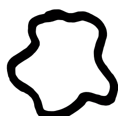
kepeken

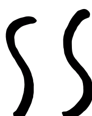
kili

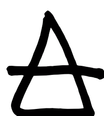
kiwen

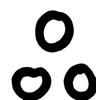
ko

kon

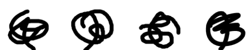

kule

kulupu

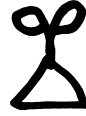
[26]Noto de la tradukinto: Pli-malpli iu ajn sufiĉe ĥaosa skribaĉo povas esti uzata por skribi *jaki*. Jen kelkaj skribitaj de mi:

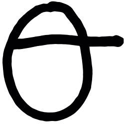

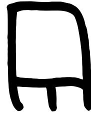

kute

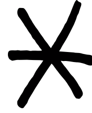

la

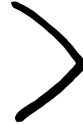

lape

laso

lawa

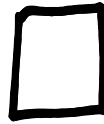

len

lete

li

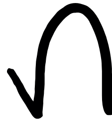

lili

linja

lipu

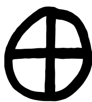

loje

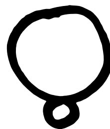

lon

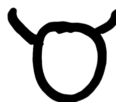

luka

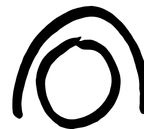

lukin

lupa

ma

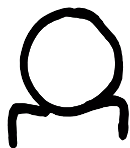

mama

mani

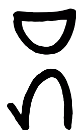

meli

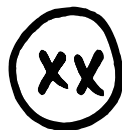
mi

mije

moku

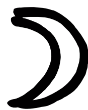
moli

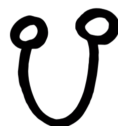
monsi

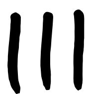
mu

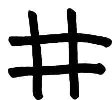
mun

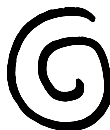
musi

mute

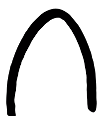
nanpa

nasa

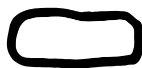
nasin

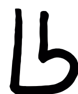
nena

ni

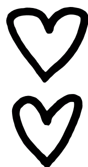
nimi

noka

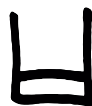
o

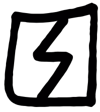
olin

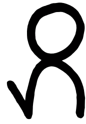
ona

open

pakala

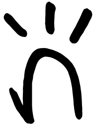
pali

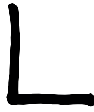
palisa

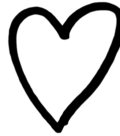
pan

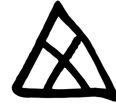
pana

pi

pilin

pimeja

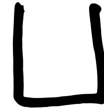
pini

pipi

poka

poki

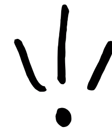
pona

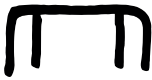
pu

sama

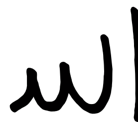
seli

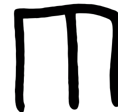
selo

seme

sewi[27]

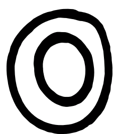
sijelo

---

[27] *ku*: Ekzistas ankaŭ alternativa sekulara formo de la signo de *sewi*:

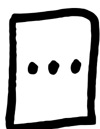
Ĝi kongruas kun la aliaj lokvortoj, kiel *anpa*.

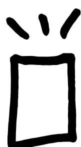

sike

sin

sina

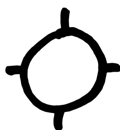

sinpin

sitelen

sona

soweli

suli

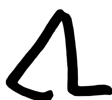

suno

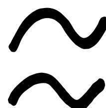

supa

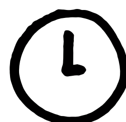

suwi

tan

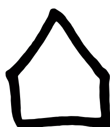

taso

tawa

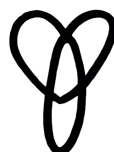

telo

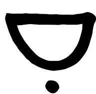

tenpo

toki

tomo

tu

unpa

uta

utala

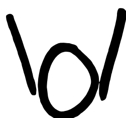
walo

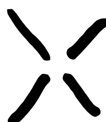
wan

waso

wawa

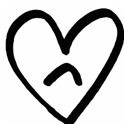
weka

wile

Kunigitaj signoj

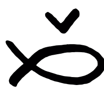
Se estas nur unu adjektivo, oni povas skribi ĝin en aŭ super la vorto, kiun ĝi modifas.

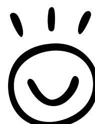
pilin ike

telo lete

kala lili

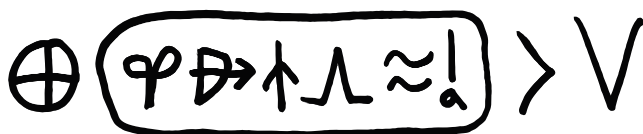
toki pona

Propraj nomoj

Oni skribas proprajn nomojn en kartuŝo. En ĉi tiu ovala formo, ĉiu signo reprezentas nur la unuan literon de sia vorto.

Kiam vi skribas proprajn nomojn, vi rajtas laŭplaĉe elekti ajnan signon, kiu ŝajnas taŭga al vi. Ekzemple, se vi havas la literon *w* en via nomo, vi povus uzi *waso* se vi ŝatas birdojn, aŭ *wawa* se via forteco estas grava al vi.

Ĉi tiu frazo montras unu manieron por skribi "Kanado":

ma Kanata li suli
Kanado estas granda.

ku: La komunumo kreis *sitelen-pona*-signojn por multaj ne-puaj vortoj. Ekzemploj de du elstaraj tiparaj projektoj estas *linja sike* de *lipamanka* kaj *linja suwi* de *jan Ana*.

(Kelkaj el la plej oftaj ne-puaj signoj estas sur paĝo 149)

Loknomoj

Ĉi tiuj proponoj ĝenerale estas bazitaj je la prononcoj de la vortoj en la loka lingvo.[28]

Kontinentoj

Oni povas ankaŭ uzi la esprimon *ma suli* por referi al kontinento.

ma Amelika	Ameriko
ma Antasika	Antarkto
ma Apika	Afriko
ma Asija	Azio
ma Elopa	Eŭropo
ma Osejanija	Oceanio

Afriko

ma Ankola	Angolo
ma Eliteja	Eritreo
ma Isijopija	Etiopio
ma Kamelun	Kameruno

[28]*ku*: Ĉi tiuj tokiponigoj estis proponitaj kiel sugestoj, kaj ili daŭre estas utilaj, se oni ne trovas pli uzindan alternativon. Se la parolantoj en la tokipona komunumo, kaj aparte tiuj kun rilato al la koncerna loko aŭ lingvo, konsentas inter si pri preferata tokipona nomo, bonvolu uzi tiun formon. En Tokipono oni preferas uzi endonimojn. Oni ankaŭ preferas reuzi la saman vorton por la lando, la lingvo kaj la gento. Rigardu ĉe *nimi.tokipona.org*

ma Kana	Ganao
ma Kanpija	Gambio
ma Kapon	Gabono
ma Kenja	Kenjo
ma Kine	Gvineo
ma Kinejekatolija	Ekvatora Gvineo
ma Kinepisa	Gvineo-Bisaŭo
ma Komo	Komoroj
ma Konko	Kongo
ma Kosiwa	Ebur-Bordo
ma Lapewija	Liberio
ma Lesoto	Lesoto
ma Lipija	Libio
ma Luwanta	Ruando
ma Malakasi	Madagaskaro
ma Malawi	Malavio
ma Mali	Malio
ma Malipe	Maroko
ma Masu	Egiptio
ma Mosanpi	Mozambiko
ma Mowisi	Maŭricio
ma Mulitanija	Maŭritanio
ma Namipija	Namibio
ma Naselija	Niĝerio
ma Nise	Niĝero
ma Penen	Benino
ma Posuwana	Bocvano
ma Pukinapaso	Burkino
ma Sanpija	Zambio
ma Santapiken	Centr-Afriko

ma Sasali	Alĝerio
ma Sate	Ĉado
ma Sawasi	Svazilando
ma Seneka	Senegalo
ma Setapika	Sud-Afriko
ma Sijelalijon	Sieraleono
ma Sinpapuwe	Zimbabvo
ma Sipusi	Ĝibutio
ma Somalija	Somalio
ma Sutan	Sudano
ma Tansanija	Tanzanio
ma Toko	Togolando
ma Tunisi	Tunizio
ma Ukanta	Ugando

Ameriko

ma Alensina	Argentino
ma Awisi	Haitio
ma Ekato	Ekvadoro
ma Kalalinuna	Gronlando
ma Kanata	Kanado
ma Katemala	Gvatemalo
ma Kenata	Grenado
ma Kosalika	Kostariko
ma Kupa	Kubo
ma Mesiko	Meksiko
ma Mewika	Usono
ma Ontula	Honduro

ma Palakawi	Paragvajo
ma Panama	Panamo
ma Papeto	Barbado
ma Pasila	Brazilo
ma Pawama	Bahamoj
ma Pelu	Peruo
ma Pemuta	Bermudo
ma Penesuwela	Venezuelo
ma Sameka	Jamajko
ma Sile	Ĉilio
ma Sinita	Trinidado kaj Tobago
ma Tominika	Domingo
ma Ulakawi	Urugvajo

Azio

ma Aja	Armenio
ma Akanisan	Afganio
ma Anku	Sud-Koreio
ma Ilakija	Irako
ma Ilan	Irano
ma Intonesija	Indonezio
ma Isale	Israelo
ma Jamanija	Jemeno
ma Kanpusi	Kamboĝo
ma Katelo	Kartvelio
ma Kuli	Kurdio
ma Kusala	Guĝaratio
ma Kuwasi	Kuvajto

ma Lanka	Srilanko
ma Losi	Rusio
ma Lunpan	Libano
ma Malasija	Malajzio
ma Masu	Egiptio
ma Mijama	Birmo
ma Nijon	Japanio
ma Pakisan	Pakistano
ma Palani	Barejno
ma Palata	Barato
ma Panla	Bangladeŝo
ma Pilipina	Filipinoj
ma Pilisin	Palestino
ma Po	Tibeto
ma Sawusi	Sauda Arabio [29]
ma Sonko	Ĉinio
ma Sulija	Sirio
ma Tawi	Tajlando
ma Tuki	Turkio
ma Uman	Omano
ma Utun	Jordanio
ma Wije	Vjetnamio

Eŭropo

ma Alan	Irlando
ma Antola	Andoro

[29] *ku*: Ĉu la ekzemplo *ma Sawusi* estas eraro, aŭ indiko, ke tokipona fonotakso estas malpli strikta, kiam oni tokiponigas alilingvajn vortojn?

ma Elena	Grekio
ma Epanja	Hispanio
ma Esalasi	Aŭstrio
ma Esi	Estonio
ma Esuka	Eŭskio
ma Inli	Anglio
ma Isilan	Islando
ma Italija	Italio
ma Juke	Britio
ma Kalalinuna	Gronlando
ma Kanse	Francio
ma Katala	Katalunaj landoj
ma Katelo	Kartvelio
ma Kinla	Kimrio
ma Kiposi	Kipro
ma Lawi	Latvio
ma Lijatuwa	Litovio
ma Lisensan	Liĥtenŝtejno
ma Lomani	Rumanio
ma Losi	Rusio
ma Lowasi	Kroatio
ma Lowenki	Slovakio
ma Lowensina	Slovenio
ma Lusepu	Luksemburgo
ma Maketonija	Makedonio
ma Mosijo	Hungario
ma Motowa	Moldavio
ma Netelan	Nederlando
ma Nosiki	Norvegio
ma Pelalusi	Belorusio

ma Pesije	Belgio
ma Peson	Bretonio
ma Pokasi	Bulgario
ma Posan	Bosnio
ma Posuka	Pollando
ma Potuke	Portugalio
ma Samalino	Sanmarino
ma Seki	Ĉeĥio
ma Sipe	Albanio
ma Sopisi	Serbio
ma Sukosi	Skotlando
ma Sumi	Finnlando
ma Suwasi	Svislando
ma Tansi	Danio
ma Tosi	Germanio
ma Tuki	Turkio
ma Ukawina	Ukrainio
ma Wasikano	Vatikano
ma Wensa	Svedio

Oceanio

ma Intonesija	Indonezio
ma Kilipasi	Kiribato
ma Nusilan	Nov-Zelando
ma Oselija	Aŭstralio
ma Papuwanijukini	Papuo-Nov-Gvineo
ma Pisi	Fiĝio
ma Samowa	Samoo

ma Tona	Tongo
ma Tuwalu	Tuvalo
ma Wanuwatu	Vanuatuo

Lingvonomoj

toki Alapi	la araba
toki Apikan	la afrikansa
toki Awasa	la haŭsa
toki Awisi	la haitia kreolo
toki Elena	la greka
toki Epanja	la hispana
toki Esi	la estona
toki Esuka	la eŭska
toki Inli	la angla
toki Insi	la hindia
toki Intonesija	la indonezia
toki Inu	inuitaj lingvoj
toki Ipo	la igba
toki Isilan	la islanda
toki Italija	la itala
toki Iwisi	la hebrea
toki Jolupa	la joruba
toki Kalike	la skotgaela
toki Kanse	la franca
toki Kantun	la kantona
toki Kinla	la kimra
toki Lasina	Latino
toki Lomani	la rumana
toki Losi	la rusa
toki Lowasi	la kroata
toki Mosijo	la hungara
toki Netelan	la nederlanda

toki Nijon	la japana
toki Nosiki	la norvega (*Bokmål*)
toki Nosiki sin	la novnorvega (*Nynorsk*)
toki Panla	la bengala
toki Peson	la bretona
toki Pokasi	la bulgara
toki Posan	la bosna
toki Potuke	la portugala
toki Sameka	la jamajka kreolo
toki Seki	la ĉeĥa
toki Sesi	la ceza
toki Sikipe	la albana
toki Sonko	la ĉina
toki Sopisi	la serba
toki Sumi	la finna
toki Tansi	la dana
toki Topisin	Tokpisino
toki Tosi	la germana

Signolingvoj

La lingvistika publikaĵo Ethnologue listigas 121 surdulajn signolingvojn uzatajn en la tuta mondo. Por nomi signolingvon en Tokipono, simple aldonu la nomon de la lando aŭ regiono post *toki luka* (mana lingvo). Jen nekompleta listo:

toki luka	signolingvo
toki luka Kanse	franca signolingvo
toki luka Kepeka	kebeka signolingvo
toki luka Mewika	usona signolingvo
toki luka Oselija	aŭstralia signolingvo
toki luka Piten	brita signolingvo
toki luka Sonko	ĉina signolingvo
toki luka Tosi	germana signolingvo
toki Inli luka	la mane kodita angla
toki pona luka	mansigna Tokipono

Konstruitaj lingvoj

Kompreneble, Esperanto kaj Tokipono ne estas la solaj konstruitaj lingvoj. Aliaj kreaĵoj estas interalie:

toki sin	konstruita lingvo
toki Apiwili	Afrihilio (*Afrihili*)
toki Elepen	Nova Lingvafrankao (*Lingua Franca Nova*)
toki Epelanto	Esperanto
toki Inli pona	la baza angla (*Basic English*)
toki Inota	*Lingua Ignota*

toki Intelinwa	Interlingvao (*Interlingua*)
toki Ito	Ido
toki Kuwenja	la kvenja (*Quenya*)
toki Latan	Laadano (*Láadan*)
toki Litepa	*Lingwa de Planeta*
toki Losupan	Loĵbano (*Lojban*)
toki Mansi	*Mänti*
toki Nawi	la navia (*Na'vi*)
toki Nejo	Neo
toki Olapi	Volapuko (*Volapük*)
toki Palepelen	*Bâleyben*
toki Pasiki	*Fyksian*
toki pona	Tokipono (*toki pona*)
toki Sanpasa	Sambaso (*Sambahsa*)
toki Selen	*Seren*
toki Semisi	*Semitish*
toki Sinan	la klingona (*Klingon, tlhIngan Hol*)
toki Sintalin	la sindara (*Sindarin*)
toki sitelen Anlasi	unkera nelinia skribsistemo (*Unker Non-Linear Writing System*)
toki sitelen Pisinpo	blisa skribo (*Blissymbols*)
toki Soleso	Solresolo (*Solresol*)
toki Soma	*Somish*
toki Tolome	*Traumae*
toki Tosulaki	la dotraka (*Dothraki*)

Utilaj frazoj

toki	saluton!
pona	bone, dankon, en ordo
pona tawa sina	pacon al vi
mi tawa	ĝis la revido (diras tiu, kiu foriras)
tawa pona	ĝis la revido (diras tiu, kiu restas)
mi wile (e ni)	bonvolu, mi volus, mi ŝatus
ale li pona	ĉio enordas, la vivo bonas, ne zorgu
ike a	ho ve
lape pona	bonan nokton
kama pona	bonvenon
moku pona	bonan apetiton
seme li sin?	kio novas?
sina pilin seme?	kiel vi fartas? kiel vi sentas vin?
a a a!	ha ha ha!
mi kama sona e toki pona	mi lernas Tokiponon
sina pona	vi mojosas, mi ŝatas vin [30]
mi olin e sina	mi amas vin
tomo telo li lon seme?	kie estas la necesejo?

[30] Noto de la tradukinto: *sina pona* estas ankaŭ ofte uzata por diri "dankon", nuntempe (en 2022) iom pli ofte ol nura *pona*.

Oficiala tokipona vortaro

a aŭ *kin* [31]

PARTIKULO (emfazo, emocio aŭ konfirmo)

akesi

SUBSTANTIVO reptilio, amfibio [32]

ala

ADJEKTIVO ne, nul

alasa

VERBO ĉasi, kolekti

ale aŭ *ali*

ADJEKTIVO ĉiuj; abunda, nenombrebla, ĉiu

SUBSTANTIVO abundo, ĉio, vivo, universo

NOMBRO 100

anpa

ADJEKTIVO klinanta sin, malsupren, humila, modesta, dependa

ante

ADJEKTIVO malsama, ŝanĝita, alia

anu

PARTIKULO aŭ

[31] *ku*: Por malpliigi la vortostokon por lernantoj, la originala angla versio de ĉi tiu libro prezentis kelkajn vortojn kiel unuiĝintajn sinonimojn: *a* kaj *kin*, *sin* kaj *namako*, *lukin* kaj *oko*. En efektiva uzado en la tokipona komunumo, kaj antaŭ kaj post la unua eldono de la libro, oni uzas ĉi tiujn vortojn kun malsamaj signifoj. Vidu iliajn difinojn en la aldonaĵo (*nimi ku suli pi pu ala*) sur paĝo 148.

[32] Noto de la tradukinto: La originala angla eldono havas ĉe *akesi* la signifon "neĉarma besto", sed laŭ la notoj de Sonja Lang en *Toki Pona Dictionary* tiu signifo estas eksdata.

awen

ADJEKTIVO daŭranta, tenata, gardata, protektita, sekura, atendanta, restanta

ANTAŬVERBO daŭre ...i, konstante ...i, plu-

e

PARTIKULO (antaŭ la rekta objekto)

en

PARTIKULO (inter pluraj subjektoj)

esun

SUBSTANTIVO bazaro, vendejo, foiro, komerca transakcio

ijo

SUBSTANTIVO aĵo, fenomeno, objekto, afero

ike

ADJEKTIVO malbona, negativa; neesenca, malgrava

ilo

SUBSTANTIVO ilo, maŝino, aparato

insa

SUBSTANTIVO centro, enhavo, eno, inter; ena organo, ventro, stomako

jaki

ADJEKTIVO naŭza, obscena, malagrabla, toksa, malpura, malhigiena

jan

SUBSTANTIVO homo, persono, iu

jelo

ADJEKTIVO flava, flaveca

jo

VERBO havi, porti, enhavi, teni

kala

SUBSTANTIVO fiŝo, mara besto, mara vivaĵo

kalama

VERBO fari sonon; reciti, diri laŭte aŭ voĉe

kama

ADJEKTIVO alvenanta, venonta, estonteca, venigita

ANTAŬVERBO iĝi, sukcesi, elturniĝi pri

kasi

SUBSTANTIVO planto, vegetaĵo; herbo, folio

ken

ANTAŬVERBO povi, rajti

ADJEKTIVO ebla

kepeken

PREPOZICIO uzi, per, uzante

kili

SUBSTANTIVO frukto, legomo, manĝebla fungo

kiwen

SUBSTANTIVO malmolaĵo, metalo, roko, ŝtono

ko

SUBSTANTIVO argilo, kunteniĝanta aŭ glueca formo, pasto, duonsolidaĵo, pulvoro

kon

SUBSTANTIVO aero, spiro; esenco, spirito; kaŝita realaĵo, io nevidata kio havas ian efikon

kule

ADJEKTIVO kolora, pigmenta, pentrita

kulupu

SUBSTANTIVO komunumo, kunularo, grupo, nacio, socio, tribo

kute

SUBSTANTIVO orelo

VERBO aŭdi, aŭskulti; atenti, obei

la

PARTIKULO (inter la kunteksta frazparto kaj la ĉeffrazo)

lape

ADJEKTIVO dormanta, ripozanta

laso

ADJEKTIVO blua, verda

lawa

SUBSTANTIVO kapo, menso

VERBO gvidi, direkti, estri, konduki, posedi, plani, reguligi, regi

len

SUBSTANTIVO ŝtofo, vestaĵo, teksaĵo; kovraĵo, tavolo de privateco

lete

ADJEKTIVO malvarma; nekuirita, kruda

li

PARTIKULO (inter subjekto krom sola *mi* aŭ sola *sina* kaj ties verbo; ankaŭ por enkonduki novan verbon de la sama subjekto)

lili

ADJEKTIVO malgranda, malalta; malmulta; iomete; juna

linja

SUBSTANTIVO io longa kaj fleksebla; kordo, haro, ŝnuro, fadeno

lipu

SUBSTANTIVO plata objekto; libro, dokumento, karto, papero, registro, retejo

loje

ADJEKTIVO ruĝa, ruĝeca

lon

PREPOZICIO estanta en iu loko, estanta ĉe, reala, vera, ekzistanta

luka

SUBSTANTIVO brako, mano, tuŝorgano

NOMBRO kvin

lukin aŭ *oko* [31]

SUBSTANTIVO okulo

VERBO rigardi, vidi, ekzameni, observi, legi, spekti

ANTAŬVERBO provi [33]

lupa

SUBSTANTIVO pordo, truo, korpa aperturo, fenestro

ma

SUBSTANTIVO tero, terpeco; eksterdoma subĉiela loko, mondo; lando, ŝtato, teritorio; tero (substanco)

mama

SUBSTANTIVO patro, patrino, gepatroj, praulo; kreinto, iniciatinto, fondinto; prizorganto, bontenanto

mani

SUBSTANTIVO mono, riĉaĵoj, ŝparaĵo, kontanta mono; bruto, granda malsovaĝa besto

meli

SUBSTANTIVO virino, ino; edzino

mi

SUBSTANTIVO mi, ni

mije

SUBSTANTIVO viro, virseksulo; edzo

moku

VERBO manĝi, trinki, konsumi, gluti

moli

ADJEKTIVO mortinta, mortanta

---

[33] Noto de la tradukinto: Ankaŭ *alasa* estas uzata ĉi-sence. Ĉe la enketoj de *Toki Pona Dictionary*, *lukin* kaj *alasa* estis same ofte uzataj por esprimi "provi". Vidu ankaŭ la piednoton sur paĝo 54.

monsi

SUBSTANTIVO dorso, malantaŭo

mu

PARTIKULO (bleko, aŭ alia besta sono aŭ komunikaĵo)

mun

SUBSTANTIVO luno, nokta ĉiela objekto, stelo

musi

ADJEKTIVO arta, amuza, frivola, ludeca, rilata al amuziĝo

mute

ADJEKTIVO multaj, multe, pluraj, tre

SUBSTANTIVO kvanto

NOMBRO[34] 20

nanpa

PARTIKULO -a (kiel en "unua", "dua", ktp; indikas pozicion en vicordo)

SUBSTANTIVO ciferoj, nombroj

nasa

ADJEKTIVO nekutima, stranga; bufona, malserioza, stulteta; ebria

nasin

SUBSTANTIVO maniero, kutimo, doktrino, metodo, vojo, irejo

nena

SUBSTANTIVO elstara malebenaĵo, elstaraĵo, tubero, butono, monteto, monto, nazo

ni

ADJEKTIVO (ĉi) tiu, (ĉi) tio

---

[34] Noto de la tradukinto: La signifo de *mute* kiel nombro mankas en la originala angla versio de la vortaro, kvankam ĝi ja aperas en leciono 12. (Vidu ĉe paĝo 52.) Ĉi tie ĝi estas aldonita por kompleteco.

nimi

SUBSTANTIVO nomo, vorto

noka

SUBSTANTIVO piedo, kruro, moviĝa organo; malsupro, malsupra parto

o

PARTIKULO he! (vokativo aŭ imperativo)

olin

VERBO ami, simpatii kun, respekti, montri sian korinklinon al

ona

SUBSTANTIVO li, ŝi, (ri,) ĝi, ili

open

VERBO komenci; malfermi; ŝalti

pakala

ADJEKTIVO fuŝita, rompita, damaĝita, difektita

pali

VERBO fari, agi por atingi aŭ plenumi ion, prilabori; konstrui, fari, prepari

palisa

SUBSTANTIVO io longa kaj rigida; branĉo, stango, bastono

pan

SUBSTANTIVO greno, cerealo; aveno, hordeo, maizo, rizo, tritiko; pano, pastaĵo

pana

VERBO doni, sendi, eligi, ellasi, provizi, meti

pi

PARTIKULO de

pilin

SUBSTANTIVO koro (fizika aŭ emocia)

ADJEKTIVO sentanta (emocion, rektan sperton)

pimeja

ADJEKTIVO nigra, malhela, malluma

pini

ADJEKTIVO antaŭa, finfarita, finita, finiĝinta, pasinta

pipi

SUBSTANTIVO insekto, formiko, araneo, eta senvertebrulo

poka

SUBSTANTIVO kokso, flanko; apud, proksime de, proksimaĵo

poki

SUBSTANTIVO ujo, sako, bovlo, skatolo, taso, ŝranko, tirkesto

pona

ADJEKTIVO bona, pozitiva, utila; amika, paca; simpla

pu

ADJEKTIVO interaganta kun la oficiala libro de Tokipono

sama

ADJEKTIVO sama, simila; unu la alia; gefrata, kamarada, kunula [35]

PREPOZICIO kiel, simile al

seli

SUBSTANTIVO fajro; varmiga elemento de kuirilo, kemia reago, fonto de varmo

selo

SUBSTANTIVO ekstera formo, ekstera tavolo; ŝelo (de arbo, frukto, molusko), karapaco, haŭto; limo

[35] Noto de la tradukinto: *jan sama* (laŭvorte "simila persono") estas ofta esprimo por "frato, fratino, kamarado, egalulo, kunulo". Tial la difino enhavas la tradukojn "gefrata, kamarada, kunula".
La gefratoj de birdo estus *waso sama*, kaj se vi havus grupon da kamaradoj, eblus nomi ilin *kulupu sama mi*. Notu, ke por esprimi "fratina domo" (t.e. "domo de fratino") oni ne uzus *tomo sama* sed *tomo pi jan sama*.

seme

PARTIKULO kio? kiu?

sewi

SUBSTANTIVO spaco super io, plej alta parto de io, io pli alta

ADJEKTIVO miriga, dia, sankta, supernatura

sijelo

SUBSTANTIVO korpo (de homo aŭ besto), fizika stato, torso

sike

SUBSTANTIVO io ronda aŭ cirkla; pilko, cirklo, ciklo, globo, sfero, rado

ADJEKTIVO de unu jaro

sin aŭ *namako* [31]

ADJEKTIVO nova, freŝa; plia, aldona, kroma

sina

SUBSTANTIVO vi

sinpin

SUBSTANTIVO vizaĝo, antaŭo, muro

sitelen

SUBSTANTIVO bildo, figuro, simbolo, markaĵo, skribaĵo

sona

VERBO scii, koni, esti lerta pri, esti saĝa pri, havi informojn pri

ANTAŬVERBO scipovi

soweli

SUBSTANTIVO besto, surtera mamulo

suli

ADJEKTIVO granda, peza, longa, alta; grava; plenkreska

suno

SUBSTANTIVO suno; lumo, heleco, ardeco, brilo; lumfonto

supa

SUBSTANTIVO horizontala surfaco, io sur kio oni metas ion alian

suwi

ADJEKTIVO dolĉa, bonodora; ĉarma, senkulpa, aminda

tan

PREPOZICIO fare de, el, pro

taso

PARTIKULO sed, tamen

ADJEKTIVO nur

tawa

PREPOZICIO al, iranta al, en la direkto al; por, al; laŭ la vidpunkto de

ADJEKTIVO moviĝanta

telo

SUBSTANTIVO akvo, likvo, fluaĵo, malseka substanco; trinkaĵo

tenpo

SUBSTANTIVO tempo, daŭro, momento, okazo, fojo, periodo, situacio

toki

VERBO komuniki, diri, paroli, uzi lingvon, pensi

tomo

SUBSTANTIVO endoma spaco; konstruaĵo, hejmo, domo, ĉambro

tu

NOMBRO du

unpa

VERBO seksumi, amori

uta

SUBSTANTIVO buŝo, lipoj, buŝa kavo, makzeloj

utala

VERBO batali, defii, konkuri kontraŭ, lukti kontraŭ

walo

ADJEKTIVO blanka, blankeca; helkolora, pala

wan

ADJEKTIVO unika, unueca

NOMBRO unu

waso

SUBSTANTIVO birdo, fluganta vivaĵo, besto kun flugiloj

wawa

ADJEKTIVO forta, potenca; memfida, nedubanta; energia, intensa

weka

ADJEKTIVO neĉeestanta, fora, ignorata

wile

ANTAŬVERBO devi, bezoni, devus ...i, voli, deziri

Aldonaĵo: *nimi ku suli pi pu ala*

Noto de la tradukinto: Ĉi tiuj ne-puaj vortoj estas menciitaj de pli ol 40 % de la respondintoj en esplorenketo, kiun Sonja faris en la tokipona komunumo. Vi povas mem elekti laŭ via propra stilo kaj prefero, ĉu vi volas uzi ilin. Se vi ŝatas la minimumismon de la pua stilo, vi povas bone elturniĝi sen la ĉi-subaj vortoj. Kaj aliflanke, se iuj aŭ ĉiuj el la vortoj plaĉas al vi, vi povas uzi ilin sciante, ke plejparto de la tokiponistaro komprenos vin senprobleme.

epiku	mojosa, mirinda
jasima	reflekti, renversa
kijetesantakalu	lavurso, musteloidoj
kin	ankaŭ, cetere
kipisi	dividi, fendi, tranĉi, dividaĵo, tranĉo, parto
kokosila	krokodili (paroli alian lingvon ol Tokiponon en tokipona medio)
ku	interagi kun *Toki Pona Dictionary* (libro de Sonja Lang)
lanpan	(for)preni, (ek)kapti, ŝteli
leko	kvadrato, kubo, bloko, ŝtupo, briko
meso	averaĝa, modera, meza, mezgranda, mezkvalita, ordinara
misikeke	medikamento, kuracilo, kuraci, pilolo, medicina
monsuta	timiga, timigaĵo, monstro, timinda sovaĝbesto, demono, maltrankviliga
n	hm, nu
namako	aldona, aldonaĵo, spico, salo, ornamaĵo, bonuso, kroma, speciala
oko	okulo, vidkapablo
soko	fungo
tonsi	neduuma, neduumulo, genre nekonforma persono, transgenrulo, interseksulo

En 2022 ĉi tiuj estis la plej oftaj signoj en *sitelen pona* por la apudaj ne-puaj vortoj. La komunumo ankoraŭ ne tute konsentas pri la signoj de ĉiuj vortoj ĉi tie, do atentu, ke la plej akceptata signo de iu vorto povus esti malsama post iom da tempo.

epiku *jasima* *kijetesantakalu* *kin*

kipisi *kokosila* *ku* *lanpan*

leko *meso* *misikeke* *monsuta*

n *namako*[36] *oko*

soko *tonsi*

[36]La maldekstra *namako* estas uzata ekde 2016, kaj la dekstran Sonja elpensis por propra uzado kaj publikigis en 2022.

Aldonaĵo: Listo de piednotoj

p. 7 (Antaŭparolo al la esperanta eldono)

Ligiloj al kelkaj rekomendindaj ekzemploj de tiaj tokiponaĵoj estas troveblaj sur la oficiala retpaĝo de Tokipono: *https://tokipona.org*

p. 9 (Antaŭparolo)

ku: Ĉi tiu libro servas kvazaŭ momentfoto kaj referenco pri la maniero, kiel unu grava homo uzis Tokiponon en unu grava tempopunkto. Ĉi tiu bazo venas kun la invito en leciono 19. "Jen via vico nun. Amuziĝu. Kreu, ludu, kaj estu *pona*!"

p. 13 (Kio estas Tokipono? – Limigoj)

Noto de la tradukinto: Krom la ĉi tie menciitaj tradukoj, *Toki Pona Dictionary* proponas ankaŭ *waso alasa* ("ĉasanta birdo") por aglo, kaj *waso moku* ("manĝaĵa birdo") kaj *waso pi pana sike* ("glob-dona (ov-dona) birdo") por koko.

p. 19 (Leciono 2: Vortoj kaj frazoj)

ku: La libro instruas vortojn per vortospecoj kaj ekzemplaj tradukoj, kiuj estas facile rekoneblaj por lernantoj, kiuj parolas Esperanton, ekz. substantivoj, adjektivoj, verboj. Pli profunda analizo de Tokipono malkovras, ke modelo kun enhavovortoj kaj partikuloj (inter aliaj) povus esti pli taŭga aŭ ekzakta. Por unu tia ekzemplo (anglalingva), serĉu "Toki Pona Analysis: Parts of Speech" de u/pisceyo (kala kala) en Reddit.

p. 25 (Leciono 4: Vi kaj mi)

ku: Ĉi tie la vorto *mi* estas prezentita kun la signifo “mi, ni”. Mi ŝatus substreki, ke singulareco ne estas la normo en Tokipono.

ku: Ĉi tie la libro jam instruis la vortojn *meli* kaj *mije*. La tokipona komunumo aldone kreis trian vorton, *tonsi*, kaj mi subtenas ĝin. Vidu ĝian difinon en la aldonaĵo (*nimi ku suli pi pu ala*) sur paĝo 148.

p. 28 (Leciono 5: Verboj)

ku: La vorto *kute* ja povas signifi obei, sed ankaŭ aliaj perceptaj verboj kiel *lukin* povas esti uzataj por obei, ekzemple se oni komunikis la ordonojn per vidaj rimedoj (ekz. per skribaĵo aŭ mansignoj).

Noto de la tradukinto: Gramatike spertaj legantoj eble rimarkis, ke en ĉi tiu libro la vorto “verbo” ofte referas specife al transitivaj verboj. (En Tokipono tio estas vorto, kies signifo ne ŝanĝiĝas, se oni metas *e* post ĝi.) Vidu ankaŭ mian noton pri netransitivaj verboj en la sekva leciono, sur paĝo 33.

p. 32 (Leciono 6: Pli da adjektivoj)

ku: Pli precize, la vorto *pu* priskribas rilaton kaj interagon inter persono (*jan pu*) kaj la libro (*lipu pu*). En malformala uzado, iuj uzas la vorton *pu* kiel nomon de la libro mem aŭ por la variaĵo de Tokipono, kiun ĝi prezentas.

p. 33 (Leciono 6: Pli da adjektivoj)

Noto de la tradukinto: Tokipona gramatiko ne distingas inter adjektivoj, adverboj kaj netransitivaj verboj. Tial en la vortlistoj en ĉi tiu libro la vortoj, kiujn oni kutime tradukas per netransitivaj verboj, estas markitaj kiel adjektivoj kaj havas tradukojn, kiuj finiĝas je "-anta". Ekzemple, *mi lape* ("mi dormas") estas analizebla kiel "mi estas dormanta".

p. 37 (Leciono 7: Demandoj kaj respondoj)

ku: Kelkaj homoj faras ĉu-demandojn per nur intonacio, sen aldoni *anu seme* aŭ uzi la *ala*-metodon. Kvankam tio povas okazi spontanee en kelkaj situacioj, mi ne rekomendus tion kiel la ĉefan manieron por fari ĉu-demandojn, aparte se oni skribas.

Aldone al la metodo ripeti la verbon por diri "jes", oni ankaŭ tre ofte aŭdas "lon" kun la signifo "jes, tio estas vera".

p. 39 (Leciono 8: Prepozicioj)

ku: En fruaj jaroj de tokipona historio, oni uzis *kepeken* kaj kiel prepozicion (sen *e*) kaj kiel transitivan verbon (kun *e*). Poste iuj provis fari tiel, ke *kepeken* estu uzata nur kiel prepozicio, t.e. sen *e*. Nuntempe iuj homoj uzas *kepeken e*, kvankam la plejmulto uzas *kepeken* nur kiel prepozicion. Povas esti, ke ambaŭ metodoj havas siajn avantaĝojn.

Prepozicia stilo:

o kepeken ala ilo ike. aŭ *o kepeken ilo ike ala.*

Transitivverba stilo:

o kepeken ala e ilo ike. aŭ *o kepeken e ilo ike ala.*

Multaj parolantoj uzas prepoziciojn ankaŭ kiel substantivojn. Ekzemple:

mi sona ala e tan.	Mi ne scias la kialon.
mi toki e lon.	Mi diras la veron.

p. 40 (Leciono 8: Prepozicioj)

ku: Mi mem uzas la prepozicion *lon* en tre larĝa signifo. Oni povus esprimi la ekzemplon *mi toki lon toki pona* ankaŭ per *mi toki kepeken toki pona*, kaj multaj tokiponaj parolantoj preferas tion. Mi mem uzas *lon* ankaŭ, kiam mi parolas "pri" io: *mi toki lon kili.* Mi parolas pri karotoj.

p. 43 (Leciono 9: Propraj nomoj)

ku: Por "ĉina virino" multaj homoj opinias, ke estas pli klare diri *meli pi ma Sonko* aŭ *meli tan ma Sonko* aŭ *meli pi kulupu Sonko*. Tio evitas, ke oni miskomprenus ĝin kiel "virino, kiu nomiĝas Sonko", ĉar la ĉefa interpreto de "[substantivo] [Nomo]" estas "[substantivo], kiu nomiĝas [Nomo]".

p. 49 (Leciono 11: *pi*)

ku: Kvankam la partikulo *pi* ĉi tie havas la tradukon "de", estus pli precize dirite, ke *pi* aligrupigas modifilojn. Kiel la ekzemploj montras, ĝi ne kondutas ekzakte same kiel la esperanta vorto "de". Eble povus esti utile kompari la

konduton de *pi* al kunmetado en Esperanto. Ekzemple, komparu:

<u>pali jan</u> wan	unu persona projekto (unu projekto de iu homo)
pali pi <u>jan wan</u>	unupersona projekto (projekto farita de unu homo)
<u>waso kule</u> tu	du buntaj birdoj
waso pi <u>kule tu</u>	dukolora birdo

Cetere, ekzistas tute alia uzmaniero de *pi*, laŭ la strukturo *A pi B en C*. Ĝi estas tre malnova uzmaniero de *pi*, kiun kelkaj daŭre uzas. Tamen, multaj parolantoj malŝatas uzi ĝin. Ekzemple, *linja pi ma en sewi* estas unu maniero por diri "horizonto", kaj *musi pi kiwen walo en kiwen pimeja* estas unu maniero por diri "ŝako".

p. 51 (Leciono 11: *pi*)

ku: Ĉi tiu proverba tokipona klerulo atentu ankaŭ la uzadon en la tokipona komunumo.

p. 54 (Leciono 13: Antaŭverboj)

ku: Aliaj ekzemploj de antaŭverboj uzataj en la komunumo estas *alasa*, *open*, *pini* kaj *tawa*:

o alasa lukin e lipu.	Provu legi la dokumenton.
mi open seli e pan.	Mi komencis kuiri rizon.
sina pini moku e kili.	Vi finis manĝi la kumkvaton.
mi tawa moku e kala.	Mi iras manĝi marfruktojn.

p. 57 (Leciono 14: Koloroj kaj *la*)

ku: Laŭ mia opinio, ne gravas, ĉu oni uzas komon antaŭ *la*, post *la* aŭ tute ne uzas ĝin. Tio estas nur persona elekto pri stilo.

p. 60 (Leciono 15: Lokvortoj)

ku: La pua libro enkondukas iom strangan uzmanieron de *noka*, kiu ne kongruas kun ĝia tradicia uzmaniero. Oni multe pli ofte uzas *noka* kiel "kruro, piedo" kaj *anpa* kiel "suba loko, malsupra parto".

p. 62 (Leciono 16: Partikuloj kaj perspektivoj)

Pri "gefrata", vidu la piednoton sur paĝo 144.

ku: En pua stilo, la partikulo *li* povas enkonduki novan verbon por triapersona subjekto, sed se la subjekto estas *mi* aŭ *sina*, oni komencas novan frazon. Tio estas restaĵo de tio, ke *li* estis origine markilo por tria persono. Multaj parolantoj plilarĝigis la uzmanieron de *li* tiel, ke ĝi povas enkonduki novan verbon, eĉ se la subjekto estas *mi* aŭ *sina*.

pua stilo:

jan li toki li moku.	La persono parolas kaj manĝas.
mi toki. mi moku.	Mi parolas kaj manĝas.

Pli larĝa uzado de li:

jan li toki li moku.	La persono parolas kaj manĝas.
mi toki li moku.	Mi parolas kaj manĝas.

p. 64 (Leciono 17: Ĉasa aventuro)

ku: Eblas ankaŭ: *mi wile e ni: jan Melani li kama lon tomo mi.*

p. 68 (Leciono 19: Ek al la esplorado)

ku: Jen senkonteste la plej grava mesaĝo en *lipu pu*.

p. 82 (Tokiponaj proverboj)

ku: Kompreneble ne ĉiuj viroj spertas alisekseman allogon ĉi-maniere.

p. 104 (Mansigna Tokipono)

ku: Mansigna Tokipono (*toki pona luka*) estas proponita kiel amuzaĵo por batali kun loĵbanistoj. Ekde tiam ekestis nova kaj tre *pona* projekto, Lukapono (*luka pona*), kiun *jan Olipija* inventis kiel naturalisman signolingvon uzeblan apud Tokipono. Mi rekomendas lerni Lukaponon.

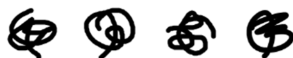
p. 116 (Hieroglifoj)

Noto de la aŭtorino: Kvarpiede estas pli ĉarme:

p. 117 (Hieroglifoj)

Noto de la tradukinto: Pli-malpli iu ajn sufiĉe ĥaosa skribaĉo povas esti uzata por skribi *jaki*. Jen kelkaj skribitaj de mi:

p. 120   (Hieroglifoj)

ku: Ekzistas ankaŭ alternativa sekulara formo de la signo de *sewi*:

Ĝi kongruas kun la aliaj lokvortoj, kiel *anpa*.

p. 123   (Hieroglifoj)

ku: La komunumo kreis *sitelen-pona*-signojn por multaj ne-puaj vortoj. Ekzemploj de du elstaraj tiparaj projektoj estas *linja sike* de *lipamanka* kaj *linja suwi* de *jan Ana*.

(Kelkaj el la plej oftaj ne-puaj signoj estas sur paĝo 149)

p. 124   (Loknomoj)

ku: Ĉi tiuj tokiponigoj estis proponitaj kiel sugestoj, kaj ili daŭre estas utilaj, se oni ne trovas pli uzindan alternativon. Se la parolantoj en la tokipona komunumo, kaj aparte tiuj kun rilato al la koncerna loko aŭ lingvo, konsentas inter si pri preferata tokipona nomo, bonvolu uzi tiun formon. En Tokipono oni preferas uzi endonimojn. Oni ankaŭ preferas reuzi la saman vorton por la lando, la lingvo kaj la gento. Rigardu ĉe *nimi.tokipona.org*

p. 128   (Loknomoj)

ku: Ĉu la ekzemplo *ma Sawusi* estas eraro, aŭ indiko, ke tokipona fonotakso estas malpli strikta, kiam oni tokiponigas alilingvajn vortojn?

p. 136 (Utilaj frazoj)

Noto de la tradukinto: *sina pona* estas ankaŭ ofte uzata por diri "dankon", nuntempe (en 2022) iom pli ofte ol nura *pona*.

p. 137 (Oficiala tokipona vortaro)

ku: Por malpliigi la vortostokon por lernantoj, la originala angla versio de ĉi tiu libro prezentis kelkajn vortojn kiel unuiĝintajn sinonimojn: *a* kaj *kin*, *sin* kaj *namako*, *lukin* kaj *oko*. En efektiva uzado en la tokipona komunumo, kaj antaŭ kaj post la unua eldono de la libro, oni uzas ĉi tiujn vortojn kun malsamaj signifoj. Vidu iliajn difinojn en la aldonaĵo (*nimi ku suli pi pu ala*) sur paĝo 148.

Noto de la tradukinto: La originala angla eldono havas ĉe *akesi* la signifon "neĉarma besto", sed laŭ la notoj de Sonja Lang en *Toki Pona Dictionary* tiu signifo estas eksdata.

p. 141 (Oficiala tokipona vortaro)

Noto de la tradukinto: Ankaŭ *alasa* estas uzata ĉi-sence. Ĉe la enketoj de *Toki Pona Dictionary*, *lukin* kaj *alasa* estis same ofte uzataj por esprimi "provi". Vidu ankaŭ la piednoton sur paĝo 54.

p. 142 (Oficiala tokipona vortaro)

Noto de la tradukinto: La signifo de *mute* kiel nombro mankas en la originala angla versio de la vortaro, kvankam ĝi ja aperas

en leciono 12. (Vidu ĉe paĝo 52.) Ĉi tie ĝi estas aldonita por kompleteco.

p. 144 (Oficiala tokipona vortaro)

Noto de la tradukinto: *jan sama* (laŭvorte "simila persono") estas ofta esprimo por "frato, fratino, kamarado, egalulo, kunulo". Tial la difino enhavas la tradukojn "gefrata, kamarada, kunula".

La gefratoj de birdo estus *waso sama*, kaj se vi havus grupon da kamaradoj, eblus nomi ilin *kulupu sama mi.* Notu, ke por esprimi "fratina domo" (t.e. "domo de fratino") oni ne uzus *tomo sama* sed *tomo pi jan sama.*

p. 149 (Aldonaĵo: *nimi ku suli pi pu ala*)

La maldekstra *namako* estas uzata ekde 2016, kaj la dekstran Sonja elpensis por propra uzado kaj publikigis en 2022.

Detalaj agnoskoj (en Esperanto)

La paĝnumeroj en la agnoskoj referencas al la paĝnumeroj de la fizika libro, kiuj troveblas malsupre sur la paĝoj.

Jen la uzitaj permesiloj de Krea Komunaĵo kaj la korespondaj mallongigoj. Rigardu la retpaĝojn por informoj pri tio, kion vi rajtas fari per la permesilo, kaj kiuj kondiĉoj ekzistas.

- CC BY-NC 4.0 – Attribution-NonCommercial 4.0 International https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.eo
- CC BY 4.0 – Attribution 4.0 International https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.eo
- CC0 1.0 – CC0 1.0 Universal Public Domain Dedication https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.eo

Tekstoj sur paĝoj 3, 9-24, 103-147 (ekskluzive de piednotoj) estas verkitaj de Sonja Lang (2014), kaj tradukitaj de Spencer van der Meulen (2022).

Permisiloj:

- Paĝoj 9-24, 103-115, 124-136 : CC BY-NC 4.0
- Paĝoj 3, 116-123, 137-147 : CC0 1.0 (publika havaĵo)

La teksto sur paĝoj 7-8 estas verkita de Spencer van der Meulen (2022).

Permesilo: CC0 1.0 (publika havaĵo)

La tokipona teksto sur paĝo 95 estas verkita de Joop Kiefte (verkojaro nekonata). La enkonduko kaj esperanta traduko estas faritaj de Spencer van der Meulen (2022).

La tokipona teksto sur paĝo 96 estas verkita de Eŭgeno; originala versio el 2009, ĉi tiu versio el 2022. La enkonduko sur paĝo 96 kaj esperanta traduko sur paĝo 97 estas faritaj de Spencer van der Meulen (2022).

La poemo *Ho, mia kor'* sur paĝo 98 estas verkita de L. L. Zamenhof (1887). La tokipona versio kaj akompanaj klarigoj estas verkitaj de Spencer van der Meulen (2022).

La teksto sur paĝo 148 estas verkita de Julius Strake kaj Spencer van der Meulen, esperanta traduko de Spencer van der Meulen. La teksto sur paĝo 149 estas verkita de Spencer van der Meulen.

La ilustraĵo sur paĝo 1 estas farita de Sonja Lang (2014) kaj (re)vektorigita de Spencer van der Meulen (2022).

La ilustraĵoj sur paĝoj 105-106 estas faritaj de Yara Hindawi (2014).

Detailed credits (in English)

The page numbers in these credits refer to the page numbers of the physical book, which are located at the bottom of each page.

These are the Creative Commons licenses that were used and their abbreviations. Check the webpages for information about what each license allows you to do and what terms apply.

- CC BY-NC 4.0 – Attribution-NonCommercial 4.0 International https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/
- CC BY 4.0 – Attribution 4.0 International https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/
- CC0 1.0 – CC0 1.0 Universal Public Domain Dedication https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/

Texts on pages 3, 9-24, 103-147 (not including footnotes) are written by Sonja Lang (2014), and translated by Spencer van der Meulen (2022).

Licenses:

- Pages 9-24, 103-115, 124-136 :   CC BY-NC 4.0
- Pages 3, 116-123, 137-147 :   CC0 1.0 (public domain)

The tekst on pages 7-8 is written by Spencer van der Meulen (2022).

License: CC0 1.0 (public domain)

The Toki Pona text on page 95 is written by Joop Kiefte (year unknown). The introduction and Esperanto translation are written by Spencer van der Meulen (2022).

The Toki Pona text on page 96 is written by Eŭgeno; original version from 2009, this version from 2022. The introduction on page 96 and the Esperanto translation on page 97 are written by Spencer van der Meulen (2022).

The poem *Ho, mia kor'* on page 98 is written by L. L. Zamenhof (1887). The Toki Pona version and accompanying explanations are written by Spencer van der Meulen (2022).

The tekst on page 148 is written by Julius Strake and Spencer van der Meulen, Esperanto translation by Spencer van der Meulen. The text on page 149 is written by Spencer van der Meulen.

The illustration on page 1 is made by Sonja Lang (2014) and (re)vectorized by Spencer van der Meulen (2022).

The illustrations on pages 105-106 are made by Yara Hindawi (2014).